

Хомінець С. В.,
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри
земельного та аграрного права*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРИНЦИП ВИЗНАННЯ ЗЕМЕЛЬ ОСНОВНИМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАГАТСТВОМ УКРАЇНИ

Статтею 14 Конституції України земля визнана основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. На думку вчених, особлива охорона земель з боку держави полягає в зобов'язанні органів державної влади всіх рівнів та органів місцевого самоврядування забезпечити належне правове регулювання суспільних земельних відносин [1, с. 5]. У цьому зв'язку на органи управління покладено повноваження щодо проведення особливих організаційно-правових заходів у галузі охорони земель: здійснення нормування та стандартизації; організація та проведення державного контролю за використанням та охороною земель; розробка і впровадження державної, галузевих, регіональних та місцевих програм з питань раціонального використання земель, їх відтворення та охорони; проведення моніторингу земель; здійснення економічного стимулювання у сфері проведення заходів щодо охорони земель та підвищення родючості ґрунтів тощо. До того ж, особлива охорона земель з боку держави передбачає, що норми щодо правової охорони земель мають бути більш деталізованими та більш жорсткими, порівняно з нормами, які стосуються охорони інших видів національних багатств (інших видів природних ресурсів, промислових підприємств, транспортної інфраструктури тощо) [1, с. 5].

Визначаючи землі як основне національне багатство, необхідно розмежувати поняття «національне багатство» та «основне національне багатство». Національним багатством можна назвати сукупність економічних та соціальних ресурсів країни, котрі створюють необхідні умови і перспективи соціально-економічного розвитку суспільства. Показники національного багатства країни мають прямий зв'язок з розвитком економіки.

Глосарій міжнародного статистичного стандарту системи національних рахунків (СНР) [2], прийнятий Статистичною комісією ООН у 1993 році визначає категорію «національне багатство» як сукупність нефінансових активів країни та її чистих вимог до всього світу (п. 13.2).

«Нефінансові активи» у СНР 1993 р. визначено як об'єкти, щодо яких інституціональні одиниці (*держава*) встановлюють права власності та від володіння й користування якими протягом певного періоду часу їх володільці можуть отримувати економічні вигоди. До складу нефінансових активів належать матеріальні активи (вироблені та невироблені) та більшість нематеріальних активів, щодо яких не існує кореспондуючих пасивів (АН – Додаток до глави XIII).

«Матеріальні невироблені активи» – це активи природного походження (земля, її надра, рослинний світ, водні ресурси), котрі можуть виступати об'єктами права власності (п. 13.18[13.53, АН.21) – Додаток до глави XIII).

Як вбачається з положень міжнародного статистичного стандарту, котрий застосовується на території України з 2002 року, до елементів національного багатства слід відносити природні ресурси, зокрема і землі.

Однак землі у складі національного багатства не можна розглядати виключно в якості ресурсу для виробництва суспільно корисного продукту. Наявність надзвичайно багатого земельно-ресурсного потенціалу формує напрями, цілі та пріоритети розвитку українського суспільства. Розвиток жодної галузі економіки неможливий без використання земель. Землі є основою для розвитку будь-якої соціальної, економічної, екологічної сфер: розташування виробничої інфраструктури, розміщення соціальних закладів (духовних, освітніх, лікарень тощо), територіальним базисом для інших природних ресурсів, складовою довкілля, засобом виробництва продукції сільського та лісового господарства України.

Виходячи з виключного значення земель у всіх сферах існування суспільства, ст. 14 Конституції України, земля проголошується основним національним багатством. Зазначений конституційний принцип є базовим для розвитку земельного законодавства Укра-

їни, він поширюється не лише на суто земельні правовідносини, а й ті, що з ними пов'язані.

При цьому, слід звертати увагу на те, що у ст. 14 Конституції України «основним національним багатством» визнається лише земля. Всі інші природні ресурси не згадуються в зазначеній правовій нормі. Очевидно, що надання землям особливого статусу «основного національного багатства» пов'язане з багатофункціональністю цього природного ресурсу. Так, спираючись на нормативні положення Земельного кодексу України (ст. 5), землі України є територіальним базисом для розміщення різноманітних об'єктів: антропогенних (об'єктів нерухомості) та природних (лісів, вод, надр, об'єктів рослинного й тваринного світу тощо). Останнє зумовлює існування землі як невід'ємного компонента навколишнього природного середовища. Водночас землі виступають основним засобом виробництва продукції сільського та лісового господарства.

З наведеного формується послідовний висновок про те, що для нормального існування та життєдіяльності окремих громадян, сталого розвитку громад, суспільства в цілому, а також держави саме землі відіграють найбільш важливе значення. А отже, виступають основним компонентом національного багатства України.

Список використаних джерел:

1. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: моногр. / П. Ф. Кулинич. – К.: Логос, 2011. – 688с. – С. 5.

2. Система национальных счетов. Комиссия Европейских сообществ, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный банк, Нью-Йорк [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://ustats.un.org/unsd/nationalaccount/sna.aps>